

Wie de polen heeft gezien, kijkt naar de wereld door een andere bril. Net als de zovelen die voor ons de ruwste zee van de wereld trotseerden om voet te kunnen zetten op het kwetsbare continent.

Foto: Sturm Cove Baai

GENIETEN VAN DE UITDAGENDE
NATUUR EN WILDLIFE

ALIENS IN ANTARCTICA

Samen met een selecte groep poolfanaten en wereldburgers trok ik begin dit jaar naar het barre maar overweldigende Antarctica. Voor de derde keer reeds. Wat heb ik daar als mens te zoeken, vraagt mijn verstand zich telkens weer af. Tegelijk willen al mijn zintuigen de krachtige pracht van het maagdelijke witte continent opnieuw ervaren.

Tekst Johan Van Praet
Beeld Yan Verschueren

Wie de polen heeft gezien, kijkt naar de wereld door een andere bril. Net als de zovelen die voor ons de ruwste zee van de wereld trotseerden om voet te kunnen zetten op het kwetsbare continent. We landden in Ushuaia. Het miezert, hagelt en zomert afwisselend in de hoofdstad van Vuurland. Nog niet zo heel lang geleden waagden enkel vreemde vogels en excentriekelingen zich naar 54° 49' Zuid – 68° 13' West. Tot 1947 was de desolate plek zelfs een strafkamp voor politieke dissidenten en zware criminelen. Voor velen van hen eindigde hier letterlijk de wereld. Vandaag doen hun cellen dienst als Maritiem museum. Luguber en fascinerend tegelijk. Originele spullen van Zuidpool-expedities en foto's van verloren gewaande avonturiers tonen hoe maandenlange koude en ijs de mens kunnen havenen.

Voor de echte helden was deze fin del mundo-uithoek het langverwachte begin van hun krachttoer naar het laatste stukje onbekende wereld. De Zweed Otto Nordenskjöld bijvoorbeeld of Jean-Baptiste Charcot en Frederic Cook. Nu cruisen er jaarlijks ongeveer 30.000 reizigers van hier naar de Gerlache Straat. Ja, ook ik schrik van dat grote aantal. "Toch heeft hun aanwezigheid ook zijn nut", vertelt kajuitgenoot Yan, vicevoorzitter WWF België en gehard natuurfotograaf. "Onder meer dankzij hun komst worden oude, vervuilde basissen gesaneerd of geruimd. En neemt ook de controle toe. Je landt vandaag de dag immers niet zo maar om het even waar op Antarctica."

Ushuaia was ook Adrien de Gerlaches laatste aanleghaven vooraleer hij met de Belgica, een driemaster uitgerust voor de robbenjacht, naar de Zuidpool stevende. Op nieuwjaarsdag 1898 lichtte hij het anker. Voor we inschepen ga ik nog een

In het noordelijk deel van hun verspreidingsgebied – dus verder van de Zuid-pool af – is de ezelspinguïn een standvogel. Ze blijven ook buiten de broedtijd in de buurt van de kolonie. De ezelspinguïns die op het vaste land van Antarctica broeden, trekken na de broedtijd naar het warmere noorden.

kijkje nemen naar het borstbeeld van de baron-avonturier dat de pier siert langs het Beaglekanaal. De man tuurt kordaat richting het continent dat hij mee in kaart bracht. Liefst 87 baaien, eilanden, bergen en zee-engtes gaf hij een Belgische naam tijdens zijn 14 maanden durende verovering van terra incognita.

800 km woeste zee

18u50: de MV Plancius gooit de trossen los. Welkom aan boord van ons ijsversterkt schip. Nadat de kajuiten zijn verkend, stelt de Schotse expeditieleider Kelvin zijn expeditieteam voor: een paar doorgewinterde biologen, een geoloog en aardrijkskundige, een kajakdeskundige, een klimexpert, een oceaan- en een dokter uit Singapore die de komende uren veel volk verwacht. Het is 23 uur wanneer de loods van ons schip wordt geplukt, het signaal dat we Beaglekanaal verlaten en... Drake Passage bereiken. De witte schuimkopjes op de golven voorspellen weinig goeds.

In drie uur vlieg je van Chili naar Antarctica, over Drake Passage. Anders gezegd: zonder de zeeziektessymptomen door de soms wel 15 meter hoge golven waar het stuk oceaan tussen het topje van Zuid-Amerika en het Antarctische schiereiland zo berucht voor is. Wij nemen de boot en volgens kenners valt onze oversteek nog mee. Bij een windkracht van 6 beaufort en golven van 4 tot 5 meter hoog rolt en stampt MV Plancius

zich een weg door's werelds meest turbulente zeestraat, 800 km breed.

Op zijn bodem liggen honderdvijftig scheepswrakken en tweeduizend doden. Niet te verwonderen dat de oversteek een kwalijke reputatie heeft bij zeelieden: "Onder de 50 graden zuiderbreedte geldt geen wet, onder de 60 graden is er geen god." Expeditieleider Kelvin raadt het af om op een buitendek te gaan tijdens stormweer. "Binnen tellen de scheepsgangen honderden meters reling om je aan vast te houden. Gebruik ze! En grijp een deur altijd vast bij de klink, nooit aan de rand. Door een bruuske rol van het schip kan ze plots dichtklappen."

Ik sla het ontbijt over. Van schrijven bak ik al helemaal niets. Een carrière als zeebonk is voor mij duidelijk niet weggelegd. Voor- en achtersteven van dek drie worden verboden terrein. En het stalen luik van de patrijspoort in onze kamer moet onherroepelijk dicht. De scheervlucht van de wenkbrauwalbatros, subantarctische stern en noordelijke reuzenstormvogel, reuzenalbatros en de grijskopalbatros,... krijg ik, en samen met mij zowat de helft van de 80 reisgenoten, dus niet te zien. In tegenstelling tot mijn hoofdkussen. Aan de andere zeeziekvrije helft leert bioloog Jamie Scarrow de verschillende vogelsoorten onderscheiden. De vogelaars aan boord speuren naar details. Sommige albatrossen blijven jaren op zee en leggen in een etmaal soms tot 2.000 km af. Daar kan onze Plancius een punt aan zuigen.

Aan een tempo van gemiddelde van 12 knopen of zo'n 20

Eind negentiende eeuw was de Antarctische pelsrob bijna uitgestorven door de pelsjacht. In de jaren veertig is de jacht aan banden gelegd. Sindsdien zijn hun aantallen weer toegenomen, waardoor de soort tegenwoordig in relatieve veiligheid verkeert.

km per uur laten we volgens tweede officier Artur Lakovlev pas na twee dagen Drake Passage achter ons. Daarna varen we rustig via de Gerlache Straat en het Errera Kanaal tot Curville Eiland, onze eerste landingsplaats.

Expeditioneleider Kelvin wil dat de landingen perfect verlopen en iedereen de strenge IAATO-gedragscode respecteert. Kortom: “Houd Antarctica zoals het is.” Daarom wordt al onze buitenkledij vooraf met stofzuigers gezuiverd. Dat moet voorkomen dat uitheemse flora (zaden of sporen verstopt in de naden van jassen en rugzakken) het fragiele evenwicht tussen de zowat 350 Antarctische soorten verstoort. De ecologische balans in het gebied is zo kwetsbaar dat een voetstap in het mos na tien jaar nog zichtbaar is. Je laat dus niets achter, alleen foto's neem je terug mee aan boord. “Wie dringend moet, ruimt zijn hoopje zelf op en neemt het terug mee aan boord.” Kelvin kent geen genade. Hilariteit alom. Maar de echte show wordt gestolen door enkele gewone vinvissen die we in de verte herkennen aan hun typische ‘blow’ of luchtfontein.

Maiden landing op Curville

Veel warm water komt er deze ochtend niet uit de kraan. Een teken dat zowat iedereen van de vlakke zee profiteert om een verkwikkende douche te nemen. Een uurtje geleden vertrok een eerste groepje kajakkers om Curville Eiland rond te peddelen. De Plancius ligt voor anker aan de noordzijde van de

keivormige rots en rondom het schip komen geregeld bulrugwalvissen lucht happen. Pinguïns snijden als minidolfijnen door het bijna rimpelloze water voor de boeg van onze zodiac.

Onze groep verkent het keienstrand dat aan weerszijden wordt bevolkt door duizenden ezelspinguinpaartjes. Je ruikt hun stank nog voor je voet aan land zet. Het viert amper 1 graad en van wind is naar Antarctische normen nauwelijks sprake. “Last zodiac at 12.15”, brieft Kelvin wanneer ik uit de zodiac in de branding spring. Verspreid tussen de keien liggen eeuwenoude walvisbeenderen en verse pinguïnkarkassen. Voer voor de skua's of roofmeeuwen die hoog boven onze hoofden cirkelen. De lucht is helderblauw en laat de zon weerkaatsen op de majestueuze ijsbergen die in de baai dobberen. Ik trek me een uurtje terug. Zittend op een open rotsplekje langs de besneeuwde flank volg ik het spel van pinguïns die blijkbaar zonder doel van her naar der waggelen. Chaplin moet dit gezien hebben.

Na de middaglunch hijs ik me opnieuw met plezier in de hele verkleedpartij (thermisch ondergoed, water- en winddichte kleding, laarzen, muts, handschoenen, zwemvest) en hop, de zodiac in. Dit keer naar Rongé Eiland, zowat anderhalve kilometer verder. Geborduurd op de muts van Dimitri, onze Russische zodiacdriver, lees ik: Aliens in Antarctica. “De nagel op de kop”, zegt teamgenoot Eddy terwijl we onze sneeuwschoenen vastgespen. “We horen hier niet thuis, maar geef toe, het is te prachtig om links te laten liggen.” We stappen met grote pas-

sen – wie is hier nu grappig? – over de voet van de ijskap. Echt ver wagen we ons niet, die verraderlijke ijsspleten weet je wel. De klimmers die een eind voor ons vertrokken, zijn verzekerd met een touw en kunnen wel verder omhoog. Terwijl zij genieten van de immense vergezichten en een kop warm water (ze vergaten de thee) zoeken wij ons een veilige weg terug tussen de tientallen Antarctische pelsrobben en de enkele krabbeneters die op het eiland liggen te zonnen.

Vannacht slaap ik bij Leith Cove onder de blote sterrenhemel.

Ijsberen op de Zuidpool

Vijf uur 's ochtends, ik wring me uit mijn 4-delige slaapzak en kijk recht in de ogen van cineast Mark die mijn geklungel staat te filmen. Ik heb goed en warm geslapen, alleen wat lichte hoofdpijn door tekort aan zuurstof. Te diep in je cocon kruipen, heeft ook zo zijn nadelen. Nog snel het laagje ijs van de rugzak schrapen, de twee Weddellzeehonden uitzwaaien en terug naar de Plancius. Die zwalpte de hele nacht rond in de buurt van Bryde Eiland en Lemaire Eiland. “De baai hier was te diep om te ankeren”, legt derde officier Svenja Wilmes uit. Zij navigeert ons tussen de ijsklompen en -bergen in het Fergusonkanaal richting Sturm Cove waar we wel het anker 83 meter diep laten ploffen.

De hemel oogt onwaarschijnlijk helderblauw. “Niet het minste vliegtuigspoor te traceren”, glundert reisgenote Lieve terwijl we speuren naar een geschikte plek om voet te zetten op het Antarctische vasteland. De zodiac glijdt door het spiegelgladde water – ook dat is geen overstatement – waarin de bergtoppen van beide zijden van het kanaal elkaar een zeldzame keer raken. Land! Met onze sneeuwschoenen klauteren we naar de top van wat nog het meest lijkt op een reusachtige ijscake. Het is vooral uitkijken om niet weg te zakken in de met sneeuw overdekte ijsspleten. Boven luisteren we met vier naar de oorverdovende stilte. De zon brandt. Hoog tijd voor een frisse duik in het ijskoude zeewater: zeven ijsberen op Antarctica. 2° Celsius snijdt je adem af. Na amper 30 seconden voelt mijn lijf als verdoofd. Langer blijven is onverantwoord.

“Joehoe! Joehoe!” De Canadese kajakgids Louise roept ons gezelschap kajakkers ter orde. Haar kranige kreetjes werken aanstekelijk grappig. Gletsjers of ijsbergen te dicht naderen, is ‘not done’ wegens te gevaarlijk. Totaal onverwacht kalft met luid gedruis een brok van een paar ton naar beneden en veroorzaakt zo een golfcascade die een smalle kajak makkelijk doet kantelen. Dus volgen we Louise als kuikens de moeder-eend. In de hoge verte zien we het groepje klimmers als stipjes hun afdaling inzetten. “Joehoe! Joehoe!” We horen enkel onze echo terug.

Recap. Op het eind van elke dag recapituleert de expeditiestaf in vogelvlucht het afgelopen etmaal. Welke dieren kregen we vandaag voor de lens? Te veel om ze allemaal op te sommen, maar toch een verdienstelijke poging: zeelupaard, bulrugwalvis, krabbeneter, Adélie- en kinbandpinguïns, sneeuwstormvogel, Wilsons stormvogeltje, kelpmeeuw, keizer-aalscholver, subantarctische pelsrob, ... Nog een slotwoordje van Kelvin: “Wil diegene die dankzij zijn zwarte magie het uitzonderlijk uitstekende weer al 48 uur bezweert, nog een extra geit slachten in zijn kajuit asjeblieft? Waarvoor dank.” Is dit nu typisch Schotse humor?

De wenkbrauwbatros kan gemakkelijk 70 jaar oud worden maar is een van de grootste slachtoffers van de langelijvisserij. De vogels raken verstrikt in de netten en verdrinken.

De krabbeneter komt voor rond heel Antarctica en trekt ook weg uit de kust meer naar het noorden. Af en toe wordt de krabbeneter zelfs gezien bij Zuid-Amerika, Afrika, Australië en Nieuw-Zeeland.

De ezelspinguïn is makkelijk te herkennen aan de witte vlek boven hun ogen en is één van de soorten die je op reis naar Antarctica bijna gegarandeerd tegenkomt. Omdat de ezelspinguïn altijd in de buurt van de kolonie blijft, zijn de kolonies het hele jaar door bevolkt.

Piekmomenten bij de vleet

Wat een ochtend! Driemaal overgoten met zon is scheepsrecht. We ontbijten op weg naar Lemaire Kanaal, de place to be in Antarctica: 1.600 meter breed en 11 kilometer lang wispelturig water tussen Booth Eiland en het vasteland. Kaap Renard, het baken aan bakboord, wordt op de navigatiekaarten ook wel Una's Tits genoemd naar Una Spivey-Sedgwick, de charmante secretaresse van British Antarctic Survey anno jaren 50 vorige eeuw. En de eerste vrouw die de uitsluitend mannelijke wetenschappers na twee jaar isolement opnieuw konden bewonderen in hun thuisbasis op de Falklandeilanden. Ik laat de basalten tweelingpiek sprakeloos achter.

Lemaire Kanaal biedt het allemaal. De werkelijkheid overtreft elke fototrofee uit wat spottend de Kodak Gap wordt genoemd. Tegen een helblauwe horizon spiegelen de gletsjers zich in een ijzerblauwe zee, waterpas glad. Naarmate we dieper in het kanaal varen, worden mijn notities lyrischer. Ijsbergen volgen als nomaden op drift de wil van wind en stroom. Dwergvinvissen trekken rustig langs. Wat wil een mens nog meer?

Een tussenstop op Petermann Eiland misschien? De plek werd in de zomer van 1873-1874 ontdekt door een Duitse expeditie. "Petermann is de meest zuidelijke plaats waar de ezelspinguïns gedijen", weet gids Louise. "Trouwens, vroeger lag het zo goed als volledig onder het ijs. Vandaag domineren blote rotsen en migreren zelfs de Adélie-pinguïns omdat het er te warm wordt onder hun poten. Een nog sterker bewijs voor de klimaatverandering vind je moeilijk."

Port Charcot is onze volgende stop, genoemd naar de avontuurlijke dokter in de medicijnen. Dankzij een enorme eerfenis kon de Fransman toegeven aan de roep van de zee. Hij ontdekte onder meer de beschutte ankerplaats bij Port Lockroy in 1904. Dat zelfde jaar overwinterde hij op Booth Eiland. Wij

vinden er resten van de stenen hut. En wagen ons aan een fikse klim op de besneeuwde heuvelrug. Op 230 meter houd ik het samen met Arne en onze Australische gids Jamie voor bekeken. Weer een levensles rijker: ik ben niet voor grote hoogtes geboren. Maar wat een vergezicht!

Groetjes uit Antarctica

Opnieuw vroeg dag. 'Anchor Home' lees ik in het logboek op de brug. "De hemel is eindelijk weer normaal bewolkt", mijmert Kelvin. Soit. Pourquoi Pas. We snijden opnieuw door Lemaire Kanaal, zij het nu in omgekeerde richting. Een vrieszonnetje priemt af en toe door het lage wolkendek.

Goudier Eiland, de ideale spot om een militair station neer te poten. We gaan de vier vrouwen van Port Lockroy, ooit een walvisfabriek, vandaag een gerestaureerde Britse basis anno 1944, gedag zeggen. Welkom aan boord postmaster Kath. "Ons eilandje ligt goed beschermt en wordt beschermd door een microklimaat waardoor het vierstromenkanaal minder snel dichtvriest." Vijftien jaar geleden ontving het team enkele honderden toeristen per seizoen. "Dit jaar waren het er maar liefst 18.000(!)", verklaart stationcommandante Ylva. Het postkantoor annex souvenirshop draait dan ook op volle toeren. "Waarom onze militairen hier destijds een station bouwden? De Argentijnen claimen land door er kindjes te maken – liefde als pasmunt voor territorium – de Chilenen zetten een hotel en wij baten een postkantoor uit." Yan duwt me een lading enveloppen in de handen: "Van verwoede stempelpverzamelaars en poolfanaten", legt hij uit. Of ik ze wil laten afstempelen en in de knalrode Britse brievenbus proppen. 'Groetjes vanuit het meest fascinerende natuurgebied ter wereld.' Met wat geluk bereiken ze binnen zes weken hun bestemming.

Sinds de restauratie van Port Lockroy in 1996 worden de

ezelpinguïns die het zakdoekgrote Goudier koloniseren, nauwgezet gevolgd. Het onderzoek toont dat toeristen de populatie niet hinderen. De kolonie groeit zelfs aan. En dat dankzij de menselijke aanwezigheid? Ylva twijfelt aan het oorzakelijke verband. "Mensen schrikken skua's af die op zoek zijn naar eieren, kuikens of zieke pinguïns. Minder skua's heeft indirect een positieve invloed op het pinguïnbestand."

Intussen dwarrelt een tweede groep over het vlakbij gelegen Jougla Point, een broedplaats van – alweer – een forse kolonie ezelpinguïns. En laatste rustplaats van enkele in de zon gebleekte walvis skeletten. Van 1911 tot 1933 slachtten de walvisjagers hier liefst 3.500 dieren af. Walvisolie was begin 20ste eeuw een kostbaar goedje en werd gebruikt als brandstof voor verlichting of grondstof voor margarine. Nog altijd gegeerd door Zwitserse horlogemakers, leerde ik op een vorige tocht. De olie behoudt zijn smerende eigenschappen immers ook bij vrieskoude. Net om de hoek spotten we een broedplaats van keizeraalscholvers. Een nest jonge dieren krijgt er zwem- en duikles.

Ik neem afscheid van Ylva die volop bezig is met de inventaris. "Nog een tiental dagen en we laten de basis onbemand voor de winter. Het is van belang dat het eerstvolgende team de juiste voorraden bij heeft." Wij maken straks nog een voorlaatste landing op Wiencke Eiland bij Dorian Baai waar de Britten en Argentijnen letterlijk op een boogscheut van elkaar een schuilhut bouwden. "Een politiek spel waar je in het veld helemaal niets van merkt", verzekert Ylva. "Wetenschappers, stationbemanning, schepen tot toeristen toe staan altijd paraat om elkaar te steunen. Geen sprake van grenzen noch claims. Hout vasthouden dat het ook in de toekomst zo zal blijven." Ik duim mee.

Shit, mijn laarzen hangen vol guano of pinguïnstront. Bio-loog Jamie schreef zelfs een paper over het fenomeen. Iedereen hangt aan zijn lippen tijdens de recap. De dag ronden we af met de captains drink. Tradities moet je in ere houden. Net zoals de afsluitende barbecue op het achterdek. Bord op de reling, ABBA door de intercom en zicht op ...

Cruisen in de Antarctische zoo

Ik sta onder de douche. "Bultrugwalvissen voor de boeg", signaleert Kelvin door de intercom. Verdomme. Ondertussen zijn we al 130 km verder naar het noorden gevorderd. Straks landen we een laatste keer bij Hydruga Rocks naast Two Hummock Eiland. Maar eerst een kop sterke koffie. Niets van. "Bult-rugmoeder met kalf aan bakboord", weergalmt het opnieuw. Ik sprint in mijn thermisch ondergoed naar buiten. Oeps.

We landen niet bij Two Hummock. Daarvoor is de zee net iets te ruw, oordeelt de kapitein. Daarom houden we het op een zalige zodiaccruise tussen de omliggende rotspartijen omgeven door ijsbergen. Negen van de tien zodiacs gaan te water. De jonge Rus Vasily stuurt de 40 pk-motor. De beeldenjagers in onze logge rubberboot verheugen zich al op de overvloed aan wild en ijs. Gulzig stillen ze hun honger, bijna twee uren lang. De motor in rust, camera's in de aanslag: tiktiktiktiktik. De vangst is groot. Liefst tien soorten halen ze voor de lens: bult-ruggen, pelsrobbers, kinbandpinguïns, roofmeeuwen of skua's, kelpmeeuwen, keizeraalscholvers, Wilsons stormvogeltjes, Weddellzeehonden, poolkippen en zeeolifanten.

De zeldzame stilte is eenvoudig mooi. Hier sterven ijsbergen. Je zou ze willen aanraken, maar ze dwingen je tot kijken en zwijgen. "Hoe minder zuurstof in het ijs, hoe blauwer", weet Kristin. Nieuwe sneeuwlagen drukken alle zuurstof uit de onderste ijslagen van de gletsjer. Daardoor wordt het ijs zo dicht dat van alle licht dat op het ijs valt, alleen het blauw nog wordt weerkaatst. Alle geel en oranje uit het witte licht wordt geabsorbeerd. Kortom, onze ogen zien alleen het blauw in al zijn schakeringen tussen de vele andere kleuren. Hoe surrealistischer

ADRIEN DE GERLACHE

NATIONALE ZUIDPOOLHELD

Zou België ooit belangstelling gehad hebben voor Antarctica zonder baron-avonturier Adrien de Gerlache de Gomery? Hij was de man die de eerste wetenschappelijke expeditie naar Antarctica op touw zette.

Tijdens zijn zuidpoolexpeditie ontdekte Adrien de Gerlache een 190 kilometer lange zee-engte die naar hem werd genoemd.

Op het einde van de negentiende eeuw was bijna de hele wereld in kaart gebracht. Op één grote witte vlek na, diep in het zuiden. Britse, Amerikaanse en Russische ontdekkingsreizigers beweerden in 1820 als eersten de grenzen

te hebben gezien van een barre wereld vol ijs en sneeuw. Terecht? Eén ding staat vast, het was een Belg die het Antarctische vasteland ontdekte. Tussen 1897 en 1899 leidde Adrien de Gerlache de eerste Belgische Zuidpoolexpeditie met zijn zeilschip, de Belgica. In de vroege ochtend van 16 augustus 1897 voer de driemaster vanaf de Antwerpse Yacht Club de Schelde op. Een vloot van kleine schepen begeleidde de toen 31-jarige Adrien. Het had de jonge luitenant in de Koninklijke Belgische Marine jaren bloed, zweet en tranen gekost om de expeditie op het getouw te zetten. "Het vertrek, dat was de verlossing, de ontsnapping ... en de onbegrensde hoop", schreef hij in zijn logboek. Aan boord van het schip waren negentien personen, waaronder twee ontdekkingsreizigers die later wereldberoemd zouden worden: de Amerikaan Frederick Cook die in 1908 zou beweren als eerste de Noordpool te hebben bereikt, en de Noor Roald Amundsen, die in 1911 als eerste de Zuidpool bereikte.

Gevangen in het ijs

Tijdens zijn expeditie ontdekte de Gerlache een 190 kilometer lange zee-engte in Antarctica – de Gerlache Straat – en tal van nieuwe eilanden, kapen, baaien, kanalen, bergen en ... vasteland. Niet minder dan 87 plaatsen in Antarctica gaf hij een 'Belgische' naam waaronder de eilanden Brabant, Antwerpen, Gent, Luik, ... In zijn drang om nog verder zuidelijk door te stoten, raakten de commandant en zijn bemanning gevangen in het pakij. Zo werden ze noodgedwongen de eersten die overwinterden onder de zuidpoolcirkel: een buitenkans voor de wetenschap. Of zoals de Gerlache het later uitlegde: "Dankzij onze overwintering beschikt de wetenschap nu over meteorologische waarnemingen die uur na uur werden gedaan, een heel jaar lang, dus gedurende een volledige cyclus van 365 dagen." Na de overwintering vond het schip op 28 februari 1898 eindelijk een doorgang. Op 5 november 1899 onthaalde Antwerpen de Belgica met groot enthousiasme.

kan het witte continent nog worden?

Of hoe gek moet je zijn om dat laatste restje blinde vlek op de werelddol in te willen kleuren: wit. Yan vertelt ons het verhaal van de Belgische baron-avonturier Adrien de Gerlache die, gedreven door een jongensdroom, grote stukken poolgebied in kaart bracht. De Plancius laat de Gerlache Straat achter zich. Drake Passage komt opnieuw in zicht.

In het geheugen gegrift

Drake laat zijn greep niet los. Mark vraagt of de dokter geen middelje kent tegen te vlakke zee. Wat is er toch loos met deze reis? Nog nooit een dergelijk platte oversteek meege-maakt. Wie niet over de reling kijkt, merkt nauwelijks dat we varen. "Ongekend!" "Niet normaal", hoor ik bij de officieren. Inderdaad, maar weinig mensen zijn getuige van zo'n spiegelgladde Drake. Pakweg 40 miljoen jaar geleden ontstond de beruchte zee-engte en kwam het huidige Zuid-Amerika los van Antarctica. Daardoor ontstond een vrijwel gesloten koude zeestroom rondom Antarctica. Die zogenaamde circumpolaire stroming verhindert de toevoer van warmte via de oceaanstromen. "Het is de enige plek op aarde waar een stroom de wereld rond kan zonder op land te stuiten", legt geoloog Christoph uit. "Die enorme watermassa perst zich uur na uur door de smalle Drake Passage. Ook de wind krijgt vrij spel om ongehinderd de golven op te hitsen tot metershoge muren van water. Als toemaatje botsen tussen de 50ste en de 60ste breedtegraad de warme zoute wateren uit de oceanen met het zoete smeltwater van Antarctica en ook dat versterkt de deining." Vandaag dus uitzonderlijk niet. "Onheilspellend", vreest Louise. "De Drake Tax – de tol die elke bezoeker moet betalen wanneer hij over zee vanuit Tierra Del Fuego Antarctica wil bereiken – zal op onze volgende tocht niet mals zijn."

Eind 19de eeuw trok Louises overgrootvader naar de Antarctische wateren om er de walvisindustrie een boost te geven. "In zowat 60 jaar tijd werd tot 95% van de walvispopulatie afgeslacht." Louise heeft het duidelijk moeilijk om haar gevoelens van fierheid en afschuw met elkaar te verzoenen. "Weet je, walvissen hebben blijkbaar een goed geheugen. Toen toerisme naar het zuidpoolgebied populair werd, zwommen de walvissen weg van de schepen. Uit vrees voor een nieuwe slachtpartij. Vandaag nadert de jonge generatie mastodonten wel de boten." 16u10: We verlaten officieel Antarctica. Kelvin overhandigt iedereen een certificaat dat we voet zetten op het Antarctische vasteland. Nog 310 zeemijlen tot het Beaglekanaal. ●

ANTARCTICA PRAKTISCH

Websites. www.hetlaatstecontinent.be. Veel links vind je op www.antarctica.startpagina.nl.

Reisgidsen. Lonely Planet Antarctica, de herziene uitgave uit 2008, samengesteld door Jeff Rubin (ISBN 9781741045499°. Het blauwe continent van David McGonigal en Lynn Woodworth, (ISBN 90 5210 527 8) biedt veel info, net zoals Antarctica en de subantarctische eilanden van Jonneke Van Eijsden (in de reeks Wereldwijzer, ISBN 978 90389 18907). De mooiste kaart van het gebied is de Antarctica Satellite Map, uitgegeven door National Geographic en te bestellen op www.nationalgeographic.com.

Literatuur. Terra Incognita van Sara Wheeler (ISBN 9780375753381), Poolnacht van dr. Jozef Verlinden (ISBN 90 209 2298 X), A complete guide tot Antarctic Wildlife van Hadoram Shirihai (ISBN 951-98947-0-5), Birds and Mammals of the Antarctic & Subantarctic van Frank S. Todd (ISBN-10 0934797226).

Beste reistijd. Het reisseizoen loopt van november tot eind februari (zomer op Antarctica). Op het noordelijke schiereiland schommelt de dagtemperatuur dan rond het vriespunt. Maar de scherpe poolwind maakt het ijskoud.

Reisdocumenten. Voor Argentinië en Antarctica is een paspoort nodig dat tot minimaal zes maanden na terugkeer geldig blijft. Een visum is niet nodig.

Geld. Op de meeste expeditieschepen kun je betalen met dollars en creditcards. De munteenheid van Argentinië is de peso, maar bijna overal worden dollars en euro's aanvaard.

Wat neemt u mee? Rubberlaarzen tot net onder de knie zijn geen overbodige luxe, want in en uit de zodiacs stappen doet u in het water. Antislipschoenen of -sandalen zijn heel handig aan boord. Een fleece, winddichte broek en jas, warme, waterdichte handschoenen en een muts beschermen u tegen de barre weersomstandigheden. Thermisch ondergoed houdt u lekker warm. Een degelijke zonnebril, zonnecrème (factor 40) en lippenbalsem zijn een must.

Reisapotheek: vergeet uw persoonlijke medicatie niet en vraag uw huisarts om een stevig middel tegen zeeziekte.

Voorzie voldoende digitale opslagruimte voor de honderden foto's die u wellicht zult schieten. En voldoende batterijen (de koude zuigt ze leeg).